

A tiszai települések és a halászat összefüggése.*)

A Tisza folyam, mely magyar nemzeti szempontból annyira fontos, településtanilag is nyilván nagyobb érdeklődésre tarthat számot.

Az ázsiai őshazából jövő magyarok már mint vadászó és halászó nép jöttek be a Duna és a Tisza völgyébe, úgy hogy ősi életmódjuknak teljesen megfelelő természeti viszonyokat és életfeltételeket találtak itten. Az így letelepedett -magyarság igyekezett azokon a helyeken elhelyezkedni, ahol a vadászat mellett a halászatot is legjobban űzhette: Tisza középtáján. Bár ebben az időben Alföldünket temérdek és rengeteg erdőségek borították, melyekben a nagy vadak is igen nagy mennyiségben éltek, mégis a ritkás, áradmányos, mocsaras Tisza mente egy halászó népnek optimális létfeltételeket jelentett. A folyam felső folyását azonban a folyót sűrűbben és jobban övező erdőségek miatt már igen elkerülték!

A magyar halászat történelme azt mutatja, hogy ebben a történelmi, de természeti korban a Tisza óriási halbősége fényes korszakot jelentett, amelyben az okos és mindenkor tervszerű kíméletes halászat, valamint haltenyésztés a magyarság fejlett kulturérzékéről tanúskodott.

A keresztyénség felvételével s az ezzel kapcsolatos hal-kultusz elterjedésével a halászó magyarság igen sok eredeti települési helyet megtartott a késő utókor számára is. Ezek az eredetileg halászlülsből keletkezett települések azonban a fejlődés folyamán nem fejlődtek ki, aminek okára alább fogok rámutatni.

A primordiális factor tehát az ősmagyarok vadászó és halászó mivolta volt, amely a Tisza partján történt települések-

*) Szerző: „Tiszavölgyi halászat és település“. Budapest 1928. Studium kiadása. 50 l. című munkája annyi érdekes adatot közöl az Alföldről, hogy a Szemle rovatunkban való ismertetés helyett felkértük magát a szerzőt ennek a rövid kivonatnak a közlésére. Szerk.

nél legelőször érvényesült. Az így determinált letelepülések másodlagos factora a keresztyénség hal-kultusza volt, mely az eredeti halászulések életét és jellegét biztosította. Így vált lehetővé, hogy a halászulésekből halászfalvak és később halászkisközségek fejlődtek ki.

Az új ország mihamar elkezdődött háborúságai, viszálykodásai a külföldi ellenségek ellen a nagyobb vízmenti települések szempontjából új faktorokat jelentette. Hadászati elvek, stratégiai szempontok egyre emelték és fokozták a vízmentén e tekintetben kedvezően fekvő helységeknek jelentőségét, túlsúlyát egyéb szempontok felett. Később a kereskedelem fejlődése is új factort jelentett a településben, úgy hogy az eredeti halász szemponton kívül egyéb új tényezők léptek fel. Ezek közül az új tényezők közül a törökhódoltsággal a hadi szempontok olyannyira előtérbe nyomulnak, hogy az eredetileg halászuléses keletkezésű községek fejlődése egészen megakad. Kivétel úgyszólván csak Szentés és Hódmezővásárhely, melyek jól ki-fejlődtek, dacára halászuléses eredetüknek. Előnyük azonban megvolt a többi halásztelep felett, azért, mert a kereskedelem szempontjából kedvezően feküdtek. — Őket a kereskedelem tette nagygyá, nem a hadászat.

Harmadik factor a magyar halászat történelmében a török hódoltság. A mohácsi vésszel ugyan a nemzet „nagy lété”-vel együtt tönkre megy a virágzó magyar halászat is, de az eredetileg nagy halbőség miatt a törökök által üzött halászat is messze híres maradt Európában. A halászat a törökök alatt határozottan feilendült, mert a halat a törökök igen nagy mennyiségben használták háremhölgyeik táplálására azért, hogy ezáltal e hölgyeknek nemi képességeit, szexuális tevékenységüket fokozzák. Ez a specifikus factor azonban sajnos dúló és pusztító halászat módjára érvényesült, s a halállomány kímélését, a halak tenyésztését nem tette céljává, mivel amúgy is elég bőséges volt a Tisza halvilága. — A halastavak pusztultak, s a rendszeres okos magyar halászat lezüllött. A halászfalvak jellegén azonban a törökvilág nem sokat változtatott.

A kép főleg a törökök kiverése után változik meg: jönnek a Habsburg idegen telepítései, jönnek a mesterséges letelepítések, a stratégiailag fontosabb ponton fekvő községek fejlesztése, művelése. Így fejlődtek ki hatalmasan Csongrád, Szolnok és Szeged, valamint a katonai határörvidék helységei

Szegedtől délfele, Titelig. A halászati szempont teljesen jelentéktelenné vált, s mint ős factor idejét múlja az idők folyamán. Az ős magyar halászat faktorai megszűntek hatni, s a Tisza partján végig a tipusos halászlüléses ősfalvak napjainkig is apró helységek, falvacskák maradtak (pl. Tápé Szeged mellett) s csak ritka esetben nőttek ki magukat legalább is a nagyközség jellegéig.

A törökök után tehát mindezek az elnyomó tényezők már csak mint negatív faktorok könyvelhetők el a magyar halászat-tal kapcsolatos települések történelmében. Utolsó, de egyszerűsmind szintén negatív factor a Tiszaszabályozás, amely a magyar tiszai halászatnak régi fényes korszakába való visszatérést abszolút meggátolja, s az állandóan hanyatló halászat történetében szomorú irreversibilis folyamatot jelent.

Nincs visszaút, mert a halak elszaporodásához szükséges biológiai életfeltételek hiányzanak.

Láttunk tehát 3 pozitív serkentő faktort: 1. a magyar halászó készsége és természete, 2. a keresztyénség halkultusza és 3. a török hódoltság specifikus igényei.

Láttunk ezzel szemben több negatív tényezőt is, ezek: 1. a törökök kiverése utáni elnemzetietlenedés, idegen, mesterséges telepítések, 2. a Tiszaszabályozás.

Illusztráljuk most a mondottakat aképpen, hogy végig haladva a Tisza mentén, sorra vesszük az egyes helységeket:

Az egyes községek sorjegyzéke földrajzi következésük szerint.

Hosszúmező 1	Máramaros várm.	Péterfalva	Ugocsa várm.
Remete	" "	<i>F. Farkasfalva</i>	" "
Técső 2	" "	Bökény	" "
Visk 3	" "	Tiszaújlak 7.	" "
Bustyaháza	" "	Tiszabecs	Szatmár várm.
Huszt 4	" "	Milota	" "
Tiszakirna	Ugocsa várm.	Csetfalva	Bereg várm.
Verécze	" "	Cs. Cséce	Szatmár várm.
Királyháza 5.	" "	Tiszakóród	" "
Telekháza	" "	Halábor	Bereg várm.
Nagyszöllős 6.	" "	Cseke	Szatmár várm.
Ardó	" "	Badaló	Bereg várm.
Hetény	" "	Nagyár	Szatmár várm.
Szirma	" "	Kisar	" "
Tivadar	" "	Tivadar	Bereg várm.
Sasvár	" "	Panyola	Szatmár "

	Bereg várm.	Nagyfalú	Szabolcs várm.
Gergelyi			
Vásárosnamény 8.	" "	Tiszaeszlár 14.	" "
Ugorna	" "	Tótfalu	" "
Varsány	Szabolcs	Ujfalu	" "
Gyüre	" "	Tiszaladány	" "
Tiszaszalka	Bereg	Tardos	" "
Tiszavid	" "	Tiszalök 15.	" "
Bácsaranyos	Szabolcs	Csobaj	" "
Tiszaadony	Bereg	Báj	" "
Cserepeskenéz	Szabolcs	Tiszadada	" "
Tizsakerecseny	Bereg	Ptrügy	" "
Órladány	Szabolcs	Taktakenéz	" "
Órmező	" "	Ókenéz	" "
Benk	" "	Tiszadob 16.	Zemplén
Mogyorós	" "	Tiszalucz	" "
Nagylónya	Bereg	Kesznyétén	" "
Szalóka	Szabolcs	Szederkény	Borsod
Tiszaszentmárton	" "	Kisfalud	" "
Eszény	" "	Tiszapalkonya	" "
Zsurk	" "	Tiszapolgár 17.	Szabolcs
Ásvány	Ung	Tiszaeszlár	" "
Csap 9.	" "	Tiszakürt	" "
Salamon	" "	Tiszatarján	" "
Záhony	" "	Tiszakeszi 18.	" "
Győrécске	" "	Ároktő	Borsod
Mihályháza	" "	Csege 19.	Hajdú
Tűzsér	Szabolcs	Egyek 20.	" "
Leányvár	Zemplén	Bersenyes	" "
Komoró	Szabolcs	Dorogma	Borsod
Roszály	" "	B. Tiszabábolna	" "
Veresmart	" "	Tiszavalk	" "
Kanyár	" "	Tiszafüred 21.	Heves
Czigánd	Zemplén	Poroszló 22.	" "
Szentmária	" "	Tiszaörvény	" "
Dombrád 10.	Szabolcs	Lőrincfalva	" "
Karad 11.	Zemplén	Sarud 23.	" "
Nagyhalász	Szabolcs	Tiszaszöllős	" "
Jásztelep	" "	Tiszaigar	" "
Bercel	" "	Tiszaörs	" "
Gáva	" "	Tiszaderes	Jásznagykúnszoln.
Vincsellő	" "	Tiszaabád	" "
Balsa	" "	Tiszaszalók	" "
Kenézlő	" "	Tiszanána 24.	" "
Szabolcs	" "	Taksony	" "
Timár	" "	Kisköre	" "
Tokai 12.	Zemplén	Tiszabura	" "
Kistokaj	" "	Tiszasüly	" "
Rakamaz 13.	Szabolcs	Tiszaroff 25.	" "

Kötelek	Jásznagykúnszoln. várm.	Ányás p.	Csongrád várm.
Tiszabő	" "	Mártély p.	" "
Nagykürü 26.	" "	Vajhát	" "
Fegyvernek 27.	" "	Algyő 38.	" "
Belsőszakállas	" "	Sövényháza	" "
Kukásballa	" "	Tápé 39.	" "
Fokoru	" "	Sz. Szeged	" "
Tiszapüspöki	" "	Szentmihálytelek	" "
Szajól	" "	Röszke	" "
Szolnok 28.	" "	Martonos 40.	Bácsbodrog "
Szanda p.	" "	Ókanizsa 41.	" "
Tószeg 29.	Pestpilissoltkk. "	Gyékénytő	" "
Tiszavárkony	Jásznagykúnszoln. "	Halaz	" "
Tiszavezsény	" "	Törökkanizsa 42.	Torontál "
A. Varsány p.	" "	Jozeiova.	" "
Tiszaföldvár 30.	" "	Adorján p.	Bácsbodrog "
Óbög	Pestpilissoltkk. "	Szanád	Torontál "
Újbög	" "	Zenta 43.	Bácsbodrog "
Cibakháza 31.	Jásznagykúnszoln. "	P. Peszér	Torontál "
Nagyrév	" "	Pádé	" "
Ókéske	Pestpilissoltkk. "	Ada 44.	Bácsbodrog "
Újkéske 32.	" "	Mohol 45.	" "
Tiszainoka	Jásznagykúnszoln. "	Petrovoszello	" "
Tizsakürt 33.	" "	Óbecse 46.	" "
Tiszaug	" "	Botra	" "
Alpár 34.	" "	Aracs	Torontál "
Tizsasas	" "	Törökbecse	" "
Csépa	" "	Bácsföldvár	Bácsbodrog "
Csongrád 35.	Csongrád "	Csúrog 47.	" "
Felgyő	" "	Borjas	Torontál "
Csány	" "	Tarras	" "
Tömörkény 36.	" "	T. Titel	Bácsbodrog "
Mindszent 37.	" "	Rudolfsgnad 48.	Torontál "

Az itt felsorolt községek közül azok vannak megszámozva, amelyek nagyobbak és nem egészen piciny faluk, vagy puszták, s amelyek ugyancsak számmal vannak jelezve a mellékelt térkép-ábrán is. Lássuk most ezeket a helységeket közelebbről, mit mondanak róluk a történelmi adatok?

1. *Hosszúmező*. Halász eredetére semmi nyom sincs, 1329-ben azonban valószínűleg szabad halászatot kapott.

2. *Técső*. III. Endre alapította, védőörhelyek egyikéül, a sóbányák védelmére.

3. *Visk*. Alapítását szintén III. Endre királynak köszöni s a máramarosi sóbányák örhelyéül van rendelve. A községben, mely nincs közvetlenül a Tisza mellett, ólomércbánya is van.

1271-ből kelt vámszedési jogot gyakorolt. Fekvése és vegyes lakossága nem vall magyar halász eredetét.

4. *Huszt*. Vegyes lakosságú helység, mely eredetileg a Pálos-barátoké volt. Voltaképeni alapítása a tatárdúlás utánra esik; ekkor épült meg vára is. Földrajzi fekvése egészen stratégiai szempontoknak felel meg. Két patak összefolyása által képzett háromszögben fekszik.

5. *Királyháza*. A tatárjárás után, az ország újjászervezése alkalmával V. István király építtette; eredetileg flamand település volt. (Felszász.) Lakossága V. Istvántól szabadalmat és ezzel együtt halászati jogot is nyert. Helyén valamikor *Nyaláb* vára állott.

6. *Nagyszöllős*. II. Géza alatt keletkezett flamand alapítás. V. István hetivásárjogot, vámmmentességet és szabad halászatot biztosított a községnek. Mint *Királyháza*: szintén kissé távol esik a *Tiszától*.

F. *Farkasfalva*. Személyi alapítás. II. Endre alapította Farkas nevű hívének tiszteletére.

7. *Tiszaújlak*. Szintén személyi alapítás III. Endre idejéből.

Cs. *Csécse*. Régen megült hely. Ősiségét az a sok hamveder tanúsítja, mely a Tiszapart szakadékaiból került elő. Minden jel arra vall, hogy halászülés volt.

8. *Vásárosnamény*. A *Tiszához* közel fekvésű helység, mely mint régi vásártartó hely ismeretes. Lakossága némekkel vegyes.

9. *Csap*. Magyar lakosságú helység a *Tisza* mellett, a parttól beljebb. Mint magyar helység, lehet halász eredetű is. (?)

10. *Dombrád*. Szintén szláv eredetű név. 1291-ben „Domo-rad“-nak említik. A *Tisza* mellett fekszik, de valószínűen nem halászülés.

11. *Karad*. Nincs rá adatom.

12. *Tokaj*. Bél Mátyás szerint Árpád bejövetelekor már virágzó szláv telep volt. Neve a szláv „Sztokoj“ (víztorkolat) után kopott ki Tokajjá. Stratégiai szempontból fekvése kitünő lévén: kétségtelenül haditelepítésnek köszöni eredetét, s ezért jobban is fejlődhetett.

13. *Rakamaz*. Eredeti neve Zoloch volt, mai nevén 1328-tól kezdve nevezik. A csehek elpusztították s 1476-ban egészen újra kellett építeni. Van egy Szentestó nevű dülője. A *Tisza* mellett fekszik és valószínű, hogy halászhely volt. Megerősíti ezt Borowszky következő adata is: „Rakamas mellett Igor

nevű (1399), s Várdai Domonkos birtokán Kalangya nevű (1403) halastóról tétetik említés“.

14. *Tiszaesztár*. Régi, honfoglaláskori település, szorosan a *Tisza* partján. Környékét Péter ispán 1067-ben a „belhalászi“ apátúrságnak adományozza, mint eredetileg halásztelepülési helyet. A XIV. század elején „Oszlár“ a neve.

15. *Tiszalök*. 1325-ben Loktelek a neve. 1855-ben árvíz — 1849-ben az orosz sereg pusztította el. Halászó jellegét tehát nem emelhetjük ki. Eredeti neve: „Lok“, jukra emlékeztet ugyan, ami dús nádasos, mocsaras jellegét emeli ki. Ilyen elnevezés ismeretes Szeged mellől, hol egy melléknádas-ért, ahol tehát jó halászatok történhetek: „*Kéri Kata lukának*“ hívták. Zugolyra, rejtekre, sötét helyre vonatkozik.

16. *Tiszadob*. Tudjuk, hogy a helységnek, mely a *Tisza* partján fekszik. 1338-ban vám- és szabad halászati joga volt. Korábbi időkről adataink nincsenek.

17. *Tiszapolgár*. Népe bár színmagyar, mégis kizárólag földművelő és kereskedő. Fekvése part mögöttes, régen hajdú város volt. Halász eredetére vagy múltjára nézve adatot az irodalomban nem találtam.

18. *Tiszakeszi*. Nincsenek bővebb adatok.

19. *Csege*. Halászeredetű. Neve is egy kiépített halászati berendezéssel (Czége) azonos! Árpádkorban szabad halászattal.

20. *Egyek*. Ős halászülés.

B. *Tiszabábolna*. A határában levő Szil-dombban őskori leletekre bukkantak. A hagyomány a *Tisza*-parti községet halászeredetűnek mondja. Csupa halászgunyhóból verődött össze; később protestáns lakói felkerekedtek, üresen hagyták; azután az egri püspök katolikusokat telepített bele.

21. *Tiszafüred*. Stratégiai hadászati pont, de ősi halásztanya múltja mellett is szólnak adatok. Valószínűleg mindkét féle követelménynek megfelelt.

22. *Poroszló*. Sóraktárhely volt, már az Árpádkorban kereskedelmileg fontos hely.

23. *Sarud*. Kevés adat.

24. *Tiszanána*. Már igen régtől fogva az egri püspökség halászó helye volt és a *Tisza*n inneni mocsaras vidéken fekszik, egyébként a folyóhoz közel. Először 1261-ben említik az oklevelek. Eger ostromakor a helység elpusztult és csak 1799-ben épült fel újra. Neve szlávós hangzású.

25. *Tiszaroff*. — Nincs adat.

26. *Nagykürű*. Nincsenek adataim.

27. *Fegyvernek*. Nincsenek adataim.

28. *Szolnok*. Fekvésénél fogva Szolnok nagy jelentőségű stratégiai pont és ezt már a kora multban is felismerték. Az Árpádok alatt, egész Erdélyig kiterjedő Szolnok vármegyének székhelye. 1919-ben az oláh és a kommun magyar haderei itten nagyobb ütközetet vívtak. Stratégiai fontosságát tehát mindmáig megőrizte. Talaja, mely áradmány eredetű, s jó televény földje nagyon hamar a földművelésre vitte rá lakóit, kik egyébként állandóan és élénken foglalkoztak kereskedelemmel is, amire a helység fekvése szintén igen előnyös volt. Igazi hivatása és célja azonban Szolnoknak mégis csak a hadászati volt. Önként érthetőleg a lakosság a halászattal, sőt a teknősbéka fogással is foglalkozott.

29. *Tószeg*. A *Tisza* mentén a legismertebb őskori lelőhely. Nevezetességét főleg a határában levő „Kucoródomb”-nak köszöni, melyből temérdek népvándorláskori ősi leletet hoztak és hoznak ma is felszínre. — Lakói „mint halászok és vadászok éltek”, amit azok a kagylóhéj és halpikkelyrétegek igazolnak, melyek a tószegi halomban irdatlan mennyiségben találhatók. A helységben cölöpépítmény maradványok is találhatóak. A helység a *Tisza* mellett, annak egykori árterében fekszik és egy a Gerje és Perje összefolyásából keletkezett vizezske folyik rajta keresztül.

30. *Tiszaföldvár*. Ősnyomokkal, kevés adattal.

31. *Cibakháza*. Halászó hely, de kevés történelmi adattal.

32. *Újkécske*. Nincsenek adataim.

33. *Tiszakürt*. Ősi halászfalu, ősülés.

34. *Alpár*. „Alpáron, az ottani pogány vár földművei között halásznépek ütöttek tanyát s a kegyes szívű *I. Géza* király idejében, 1075-ben, itten már Alpár nevű falu állott fenn”. Alpár tehát eredetileg katonai vár volt és csak később fejlődött át halászfaluvá. Fekvése is emellett szól, mert nem a parton van, hanem a régi *Tisza* mellett terül el. *I. Géza* király *később* a garamelléki Szt. Benedek-rendnek adományozta halászaival együtt. Ezidőben a következő halászártavai voltak a községnek: a mai Kistisza, Fehér-tó, Kék-tó, Horgos-tó, Hosszúér-tó, Csokod-tó, Varjúhát-tó, Halas-tó és Egres-tó.

35. *Csongrád*. Csongrád a legrégebb lakott helyek egyike

és már honfoglaló őseink bejövetele előtt fennállott. Az itt napfényre hozott gazdag őskori leletek a történelem előtti időkbe visszanyúló multról tanuskodnak. Anonymus elbeszélése szerint Ond vezér fia Ete, a legyőzött szláv őslakókkal ide földvárat építtetett, melyet azok saját nyelvükön Crni-grad-nak, azaz fekete várnak neveztek el. Crnigradot a magyarok sokáig Surungrádnak nevezték és hadászati szempontból felette fontos helynek tartották. Rablótámadásoktól és árvizektől sokat szenvedett. Hadi és halászati jelentőségének megfelel szorosan *Tisza-parti* fekvése is.

36. *Tömörkény*. Őskori leletek tanúsága szerint őstelep-hely és egyúttal magyar halászhely. Később ismert és forgalmas révhely is.

37. *Mindszent*. Szintén ősi halászhely, amit az itt talált ősi halászszerzőmaradványok igazolnak. Az Árpádok alatt fontos hadi révhely volt. Később kún telepítés!

38. *Algyő*. Halászhely.

39. *Tápé*. Halászhely.

Sz. *Szeged*. Hadászati fontos stratégiai pont. Ha eredete halászhely is, fejlődését csakis és kizárólag hadilag fontos helyzete és vár volta tette lehetővé.

40. *Martonos*. Ősi, megült hely. Okleveleink 1335-ben említik először. Határörvidéki katonai helység volt, mely nevét valamely férfi-személynévtől vette. Nem volt halászhely és nem is a parton, hanem beljebb a *Tisza* mellett fekszik.

41. *Ókanizsa*. Ósmagyar várhely; határában régi sáncok is találhatók.

42. *Törökkanizsa*. A helység neve az Árpádok alatt Kenesua, később Révkanizsa „— ősrégi réve (Rewkanisa) az egész középkorban, sőt a török uralom alatt is megtartotta vízi-hadászati fontosságát, s mint a királyi naszádosok, később sajkások egyik tiszti állomása szerepelt“. „Egyike a tudható legrégibb helyeknek a mai Torontál vármegyében“ — olvashatjuk egyebütt. Törökkanizsa tehát nem halászhely, hanem hadi, stratégiai pont, mely ennek megfelelően, mint összes tiszai védműveink, váraink, szorosan parti fekvésű.

43. *Zenta*. Kún telepítés, neve a Kún Zenta szóból ered, amely pusztát jelent. Halászhelyes eredete nem valószínű; stratégiai fontos pont.

44. *Ada*. Szintén ősi település. Eredetileg Asszonyfalva

volt, de ebből a korából mi adat sem maradt fenn. Jelenlegi nevén, mely a török „hada“ (sziget) szótól ered, csak a mohácsi vész után szerepel. Valószínűen eredetileg sziget-fekvése volt (mint Szegednek), de a meder változásával a Tisza mellé került egy kis ér partjára.

45. *Mohol*. 1283-ban mint révhely „Moharéve“ néven említetik. Pár év múlva 1296-ban valaki után már új nevet kap és ettől kezdve Mohol. Közelebbi adatok eredetéről nincsenek.

46. *Óbecse*. Ősrégi, honfoglalás előtti község, mely ilyenformán nem ősmagyar település. Traianus császár alatt már római gyarmat volt; IV. Béla idejében hadirévhely. A *Tisza* mellett fekszik.

47. *Csurog*. Csurog 1238-ban említetik először. Régen vásárhely volt, de 1526-ban a törökök által elpusztítatván, katonai sánc lett. A régi Tisza partján feküdt, valószínűen halászülés lehetett.

T. Titel. Hadipont; halászlati eredésű.

48. *Rudolfsnad*. Titellel szemben fekszik és igen régi, frank eredetű település. Eredeti neve is ezzel összhangzásban Frankovilla volt. Közvetlen a Tisza partján fekszik, hajdanában frank vára is volt.

A *Tisza*-menti. községek egyenkénti ismertetése során megállapíthattuk, hogy várossá csak azok fejlődtek közülök az idők rendén, melyek mint *hadászati* fontos pontok, erősítések keletkeztek, s ezt a jellegüket mindvégig meg is őrizték. Ellenben a Tisza partjától *távolabb* fekvő helységek, még ha eredetileg halásztelepülések voltak is, lendületes fejlődésről tanuszkodnak, amint ezt pld. Szentés és Hódmezővásárhely. esetében láttuk, a vízi útnál alkalmasabb szárazföldi közlekedési alkalmatosságok nagyobb kereskedelmi jelentősége miatt.

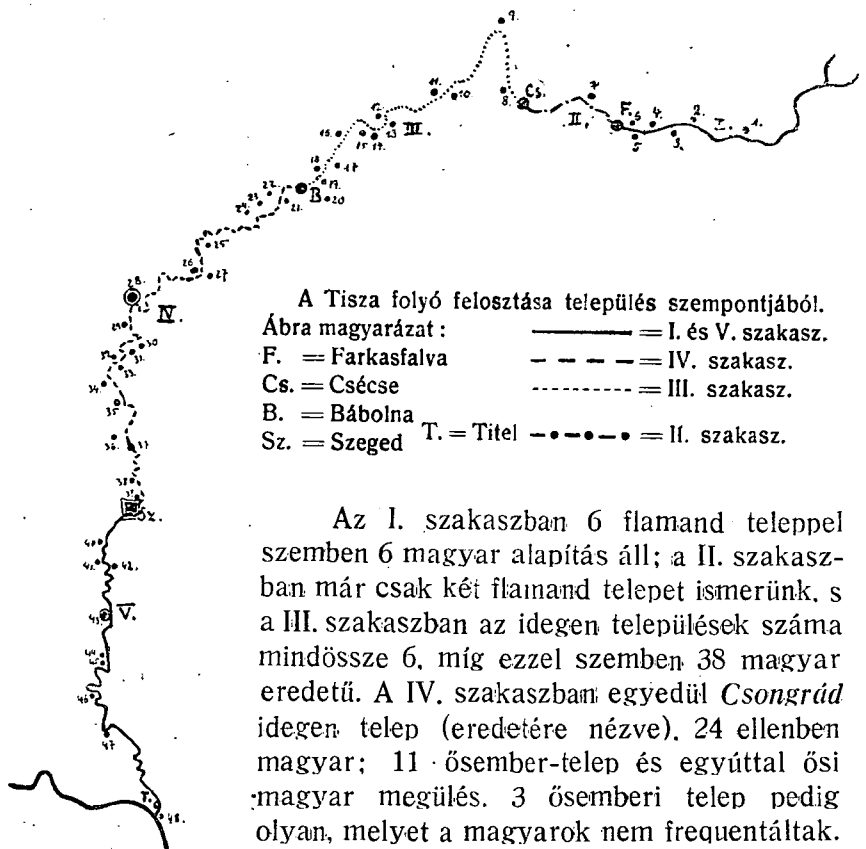
A Tiszát vizsgálataim eredményeképpen több szakaszra osztom fel. Máramarosi I. szakaszában le egész Farkasfalváig egyetlen ősmagyar, halászülése eredetű helységet sem találunk. Ez a *Tisza* valódi halászóhelymentes szakasza, melyben főleg idegen, még pedig flamand telepítések dominálnak. (Az egyes szakaszok határállomása a listában cursive vannak szedve.)

A folyó II. szakasza bezárólag Csécsé-ig tart, s itt már két alapításból keletkezett halászeredetű helység van: (*Péterfalva*, *Bökény*).

A Tisza III. szakaszát *Bábolnáig* számíthatjuk, helységei mind tiszta magyar ősulés-eredetűek. *Gáva*, az egyedüli alapított halásztelep.

A folyam IV. szakasza *Szegeddel* zárul. *Az eredeti magyar halászülések dominálnak e szakaszban.*

Az utolsó V. szakaszban a helységek között túlsúlyra jutnak azok, amelyeknek jellege katonai erődítésekre utal.

A Tisza folyó felosztása település szempontjából.

Ábra magyarázat: ————— = I. és V. szakasz.

F. = Farkasfalva — — — — = IV. szakasz.

Cs. = Csécse ..... = III. szakasz.

B. = Bábolna

Sz. = Szeged T. = Titel - - - - - = II. szakasz.

Az I. szakaszban 6 flamand teleppel szemben 6 magyar alapítás áll; a II. szakaszban már csak két flamand telepet ismerünk, s a III. szakaszban az idegen települések száma mindössze 6, míg ezzel szemben 38 magyar eredetű. A IV. szakaszban egyedül *Csongrád* idegen telep (eredetére nézve), 24 ellenben magyar; 11 ősember-telep és egyúttal ősi magyar megülés, 3 ősemberi telep pedig olyan, melyet a magyarok nem frequentáltak.

Az V. szakaszra végül 19 magyar helység esik; 1 idegen, 3 ősmagyar, 1 pedig csak ősemberi település jellegét mutatja.

A Tisza szakaszainak e jellemzéséből kitűnik, hogy az eredeti magyar halász-ősulések zöme a III-ik szakaszra esik. A magyar halászság — az Árpádok alatt — a III. és IV. szakaszt majdnem egyforma buzgalommal lepte el.

Az egész Tisza mentén, a máramarosi szakasztól számítva, ki lehet mutatni; 5 keresztyénség után alapított helységet; 17 idegen eredetűt; 8 személyes alapítású községet; 7 őrhelyet; 13 katonai jellegű erődítményt, várat; 7 kereskedelmi pontot; 3 alapított halászfalut; és 52 ősmagyar halászfalut.

Kolosváry Gábor

Felhasznált irodalom:

Hermann Ottó: Halgazdaság rövid foglalatja. Budapest, 1888. A magy. Term. tud. Társ. kiadása.

Réppassy Miklós: Édesvízi halászat és halgazdaság. Budapest, 1909. A m. kir. földm. min. kiadása.

Szűts Mihály: Szeged mezőgazdasága. Szeged, 1914. Traub és Társa kiadása.

Hermann Ottó: A magyar halászat könyve. Budapest, 1887. A kir. magyar Term. tud. Társ. kiadása.

Reizner János: Szeged története. Szeged, 1899. I—III. kötet.

Dr. Borowszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai. (Szatmár, Szabolcs és Heves vármegyék.) Budapest. Évszám nélkül. Orsz. Monograph. Társ. kiadványa.

Szigethi-Győrffy István: Nagykúnsági krónika. Szilaj pásztorokról. Karcag, 1922.

Az Osztrák-Magyar monarchia írásban és képből. Magyarország II. kötete. Budapest, 1891. A m. kir. államnyomda kiadása.

Dr. Zsilinszky Mihály: Csongrád vármegye története I. k. Budapest, 1897.

Bácsbodrog vármegye egyetemes monographiája. A vármegye közönségének kiadása. Zombor. I. köt. 1896.

Bárdny Ágoston: Torontál vármegye hajdانا. Budán, a m. kir. egyetem betűivel. 1845.

Iványi István: Bácsbodrog vármegye földrajzi és történelmi helynévtára. Székely Simon kiadása. Szabadka. I. k. 1889, II. k. 1895.

Komáromy András: Ugocsa vármegye keletkezése. Budapest, 1896. A m. Tud. Akad. kiadása.

Kandra Kákos: Szabolcs vármegye alakulása. Budapest, 1884. A m. Tud. Akad. kiadása.

M. Albert Ferenc: Heves és Külső Szolnok törv. egyesült vármegyéknek leírása. Eger, 1868. Kisapponyi Bartakovics Béla kiadása.

Wenzel Gusztáv: Magyarország mezőgazdaságának története. Budapest, 1887. A m. Tud. Akad. kiadása.

Bácsbodrog vármegyei Tört. Társulat Évkönyve, XIX. 2. f. Zombor, 1903. Szerk. *Trencsényi Károly*.

U. az. XVI. III. f. 1900, Zombor. Szerk. *Costa János*.

U. az. I. 1. f. Zombor, 1885. Szerk. *Dr. Margalits Ede*.

U. az. III. k. Zombor, 1887. Szerk. *Grosschmid Gábor*.

U. az. XIII. 1. f. Zombor, 1897. Szerk. *Dr. Dudás Gyula*. Az 1885—1896. évi. repertoriumával.
